

**UNIVERSITY
OF TWENTE.**

Assessmentcentrum
Twente

Handleiding geschiktheidsonderzoek

Versie 07-05-2024

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
1. Opbouw van het geschiktheidsonderzoek.....	3
1.1 Onderdelen van het geschiktheidsonderzoek.....	3
1.2 Reflecteren: START-model en het reflectiemodel van Korthagen	3
2. Portfolio.....	5
2.1 Doelen	5
2.2 Tijdsinvestering en uitwerking	5
2.3 Ervaring vergelijken met de bekwaamheidseisen.....	5
2.4 Bewijsstukken.....	6
3. Praktijkobservatie.....	7
3.1 Lesvoorbereiding.....	7
3.2 Lesbezoek, lesopname of miniles	7
3.3 Reflectie.....	8
4. Criteriumgericht interview	9
Bijlagen.....	10
Bijlage 1. Wettelijke criteria geschiktheidsonderzoek	10
Bijlage 2. Overzicht wettelijke bekwaamheidseisen eerstegraads.....	11
Bijlage 3. Overzicht wettelijke bekwaamheidseisen tweedegraads	14
Bijlage 4. Lesvoorbereidingsformulier.....	18

Inleiding

In dit document vind je alle informatie voor het uitvoeren van de verschillende onderdelen van het geschiktheidsonderzoek en de beoordelingscriteria. Het is bedoeld als naslagwerk zodat je informatie kunt opzoeken als je vragen hebt.

Is er iets onduidelijk, of loop je tegen problemen aan in de inhoud, planning of uitvoering van een onderdeel? Neem contact op met de coördinator van het ACT, Susanne Spiele, via act@utwente.nl.

Speciaal voor overstappers naar het onderwijs is er een [platform](#) ontwikkeld waar enthousiaste leraren in spé, die de stap al hebben gezet, al hun tips en ervaringen graag met je delen: Klaar voor de Stap.

1. Opbouw van het geschiktheidsonderzoek

Met de juiste vooropleiding en ervaring kun je als zij-instromer lesgeven in het onderwijs. Je bent een zij-instromer als je vanuit een ander beroep leraar wilt worden. Om als zij-instromer te kunnen werken, moet je voldoen aan de eisen voor zij-instromers¹, en wordt er een geschiktheidsonderzoek (zij-instroomassessment)² afgenomen, waarbij je aan een aantal criteria moet voldoen (zie hoofdstuk 5). Uit het onderzoek moet blijken dat je geschikt bent om direct voor de klas te staan en dat je binnen twee jaar een onderwijsbevoegdheid kunt halen.

1.1 Onderdelen van het geschiktheidsonderzoek

Het geschiktheidsonderzoek bestaat uit de volgende onderdelen:

- Portfolio
- Praktijkobservatie (lesvoorbereiding, lesbezoek, -opname of miniles en reflectie)
- Criteriumgericht interview

Na afloop van het geschiktheidsonderzoek ontvang je een rapportage met daarin een scholingsadvies. Indien je geschikt bent verklaard, kun je deze rapportage ter beschikking stellen aan de lerarenopleiding. Zij kunnen op basis daarvan de tripartite overeenkomst (scholingsplan) opstellen. Hiermee kan je school bij DUO de zij-instroomsubsidie aanvragen.

1.2 Reflecteren: START-model en het reflectiemodel van Korthagen

Het geschiktheidsonderzoek heeft zowel een beoordelende als een ontwikkelingsgerichte functie.

Reflectie is bij alle onderdelen van belang, zowel om terug te kijken op eerdere ervaringen als om vooruit te kijken op hoe je je verder wilt ontwikkelen.

Om op ervaringen te reflecteren en deze te onderbouwen kun je gebruik maken van het **START-model**³.

Dit kun je bijvoorbeeld benutten voor het portfolio, de reflectie en het criteriumgericht interview. Dit model ziet er als volgt uit:

S = Situatie (beschrijf kort de situatie)

T = Taak (beschrijf de exacte taak/opdracht en je rol/functie daarin)

A = Activiteiten (beschrijf de activiteiten die je hebt ondernomen in deze situatie)

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/vraag-en-antwoord/hoe-word-ik-zijinstromer-in-het-onderwijs>

² <https://www.rijksoverheid.nl/wetten-en-regelingen/productbeschrijvingen/geschiktheidsonderzoek-zij-instromer-onderwijs>

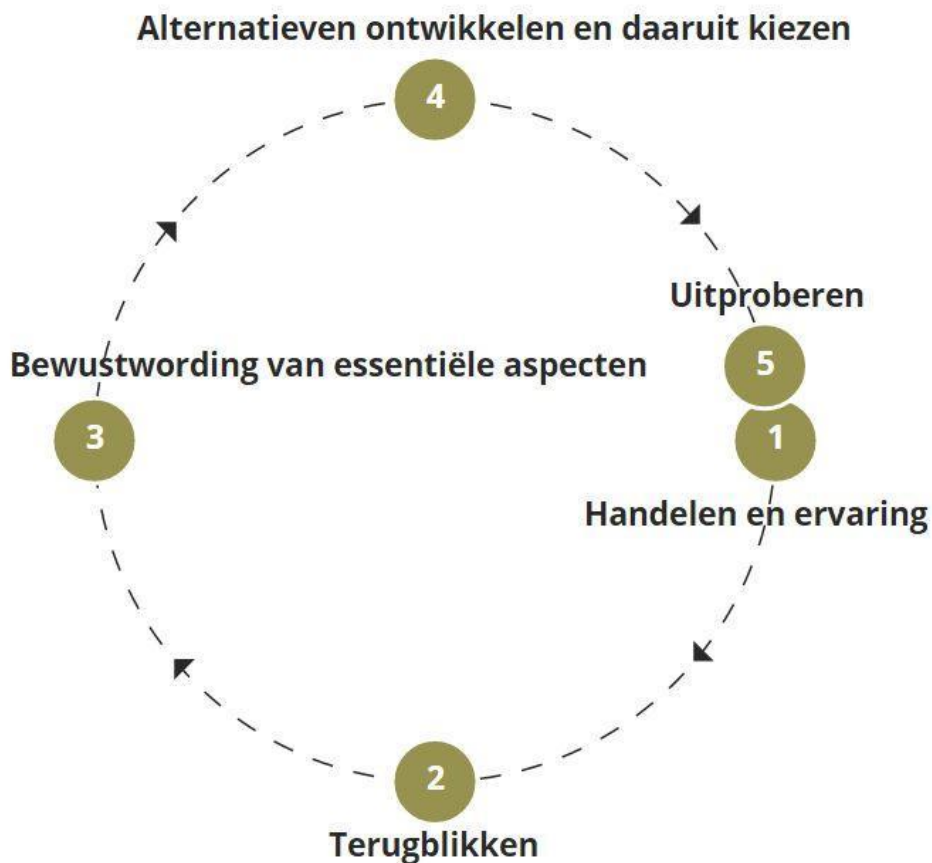
³ Reflectie is alleen nodig op bronnen aangaande eerder verworven competenties uit bv. beroepssituaties, niet op diploma's of certificaten.

R = Resultaat (beschrijf het resultaat en hoe dit resultaat is ontvangen door de verschillende betrokkenen)

T = Transfer (beschrijf op basis van de opgedane ervaring hoe je in een vergelijkbare situatie in het onderwijs zou handelen; wat zijn overeenkomsten en verschillen, wat heb je hier te leren?)

Beschrijf waar mogelijk relevante, concrete en recente situaties en geef hierbij aan welke competenties je wilt aantonen. Focus je hierbij op je eigen professioneel handelen en het effect daarvan op anderen, en reflecteer: waarom heb je het juist zo gedaan? Van welke kennis en vaardigheden heb je daarbij gebruik gemaakt?

Een ander model dat behulpzaam kan zijn is het **reflectiemodel van Korthagen**.

Dit model geeft het cyclisch doorlopen van de volgende fases weer:

- Handelen en ervaring: Omschrijf de situatie. Wat wilde je bereiken?
- Terugblikken: Wat gebeurde er? Wat deed, dacht en voelde je?
- Bewustwording van essentiële aspecten: Wat ging anders en waardoor gebeurde dat? Wat is de kern van het probleem?
- Alternatieven ontwikkelen en daaruit kiezen: Welke mogelijkheden zie je om de situatie te veranderen? Je bedenkt alternatieven om uit te proberen in de praktijk.
- Uitproberen: Je probeert deze alternatieven uit.

In fase 5 doe je weer nieuwe ervaringen op, wat leidt tot een volgende reflectiecyclus en een volgende stap in ontwikkeling.

2. Portfolio

2.1 Doelen

Het portfolio is een document met daarin opgenomen die leer- en werkervaringen, die relevant zijn voor de startcompetenties van een eerstegraads leraar. Als richtlijn voor deze startcompetenties worden de wettelijke bekwaamheidseisen gehanteerd (zie bijlagen 2 en 3). Een bekwaam docent heeft kennis van zijn vak, is vaardig op het gebied van pedagogisch handelen en didactisch handelen en heeft een professionele beroepsopvatting en -houding.

Assessoren gebruiken dit portfolio voor meerdere doeleinden, namelijk als één van de bronnen om:

- je geschiktheid te bepalen om direct voor de klas te kunnen staan;
- vast te stellen welke competenties tijdens het criteriumgericht interview bevestigd moeten worden
- vast te stellen welke competenties je al bezit en op welke je je nog verder zou moeten ontwikkelen voor een eerstegraads/tweedegraads bevoegdheid
- een scholingsadvies te kunnen formuleren.

Ook voor jou als kandidaat heeft dit portfolio meerdere doelen. Je:

- demonstreert je kennis, vaardigheden, houding en eigenschappen voor het beroep van leraar;
- toont je bekwaamheid ermee aan;
- krijgt inzicht in waar je staat in je ontwikkeling tot bevoegd en bekwaam docent, en wat volgende stappen kunnen zijn.

In dit portfolio beschrijf je je ervaringen en competenties, en daarmee geef je aan welke kennis en ervaring je elders hebt opgedaan, en hoe die relevant is voor het werken in het onderwijs. Door middel van toegevoegde bewijsstukken met een onderbouwing relateer je deze ervaringen aan het beroep van leraar.

2.2 Tijdsinvestering en uitwerking

Gebruik het portfolioformat ([eerstegraads/tweedegraads](#)) of je eigen format met de gevraagde elementen.

De tijdsinvestering voor het maken van een portfolio is ongeveer 8 uur. Omdat er bewijsstukken verzameld en beschreven dienen te worden, kan dit proces een aantal weken in beslag nemen. Zoek hierbij de balans tussen voldoende informatie voor de assessoren en niet teveel detail (snapshot), zodat je het portfolio tijdig kunt afronden. Het portfolio mag tussentijds altijd worden voorgelegd aan een assessor.

2.3 Ervaring vergelijken met de bekwaamheidseisen

In 2017 zijn de [wettelijke bekwaamheidseisen](#) vastgesteld. In het portfolio vind je korte samenvattingen van de bekwaamheidsgebieden.

Dit zijn eisen die worden gesteld aan leraren aan het einde van de lerarenopleiding, dus we verwachten niet dat je al over deze competenties beschikt. Het kan echter zo zijn dat je op grond van eerdere functies en ervaringen denkt dat dat wel deels of helemaal het geval is bij bepaalde onderdelen. Geef per bekwaamheid aan in hoeverre je met betrekking tot deze onderwerpen al kennis en ervaring hebt opgedaan en wat je graag wilt leren. Op deze manier breng je je eerder verworven competenties in kaart en wordt duidelijk waar je ontwikkelbehoeftes liggen.

Wanneer is mijn ervaring relevant voor het beroep van leraar?

Vakinhoud: In hoeverre beheers je de vakinhoud van het schoolvak?

Ben je al eerder bezig geweest met de inhoud van het vak waarvoor je een bevoegdheid wilt halen? Denk aan je werk, opleidingen of trainingen, maar ook hobbymatig. Een aankomend docent Nederlands zou bijvoorbeeld het geven van bijles in dat vak, deelnemen aan een literaire kring, het publiceren van korte verhalen, of het werken als taalcoördinator in het NT2-gebied kunnen noemen; voor een aankomend docent scheikunde kunnen werken in een laboratorium of een farmaceutisch bedrijf bijvoorbeeld relevante bezigheden zijn.

Vakdidactiek: Wat weet je al over hoe leerlingen leren, en in hoeverre beheers je het ontwerpen en toetsen van leerstof in het schoolvak?

Heb je al ervaring opgedaan met het gericht overbrengen van informatie aan anderen? Heb je bijvoorbeeld al eens nagedacht hoe je informatie kunt laten aansluiten bij verschillende behoeften van anderen, verwachtingen over leren duidelijk gemaakt, een les voorbereid, of toetsing of evaluatie opgezet? Denk bijvoorbeeld aan het geven van bijles, thuisonderwijs of het geven van een cursus of (bedrijfs-)training.

Pedagogiek: Wat weet je al over hoe leerlingen zich ontwikkelen en in hoeverre kun je hen daarin begeleiden?

Heb je al eerder ervaring opgedaan met de doelgroep (havo/vwo) en werken met groepen? Ben je bijvoorbeeld in eerdere situaties bezig geweest met groepsprocessen, het creëren van een veilig klimaat voor jongeren, het afstemmen met ouders of het ruimte scheppen voor leren? Denk bijvoorbeeld aan het geven van training bij een sportclub, scouting, het geven van bijles, dirigent of orkestleider zijn, helpen op een school, ervaring met eigen kinderen of familie, of werken met jongeren.

2.4 Bewijsstukken

Wanneer je jezelf (deels) bekwaam acht op een bepaald onderdeel, geef je hierover meer informatie met een bewijsstuk. Voeg per bekwaamheid indien beschikbaar een of twee bewijsstukken toe. Zorg ervoor dat bewijsstukken relevant en authentiek zijn en zo actueel en gevarieerd mogelijk. Licht vervolgens je bewijsstuk toe en plaats het in de context door middel van een korte reflectie (zie hoofdstuk 1).

Je mag in totaal **maximaal 8** bewijsstukken toevoegen. Denk bijvoorbeeld aan:

- zelf ontwikkelde lesmaterialen, werkvormen, toetsen of een lessenserie
- werk van leerlingen, cursisten of deelnemers
- videomateriaal, zoals een lesopname of een lesfragment
- een diploma of certificaat
- feedback van anderen, zoals leerlingen, stagiaires of collega's
- een beoordelingsverslag
- reflecties
- fragmenten uit een logboek of een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP).

3. Praktijkobservatie

De praktijkobservatie bestaat uit drie onderdelen: een **lesvoorbereiding**, een **lesobservatie** en een **reflectie**. Bij de praktijkobservatie wordt er gekeken naar verschillende aspecten van de les op basis van de wettelijke bekwaamheidseisen. Het gaat dan onder andere om klassenmanagement, het pedagogisch klimaat en om het vakinhoudelijk en vakdidactisch, pedagogisch en didactisch instrumentarium.

3.1 Lesvoorbereiding

Leg de hoofdzaken van je lesvoorbereiding vast in een lesvoorbereidingsformulier. Die voorbereiding bevat ten minste:

- De doelstellingen in termen van wat de leerlingen moeten kunnen.
- Een korte beschrijving van de inhoud.
- Een planning – maak hierin onderscheid tussen wat de docent en wat de leerling doet.
- Vragen en/of opdrachten voor oefenen van de stof (vorm van toetsing/evaluatie).

Een voorbeeldformat voor een lesvoorbereiding vind je in bijlage 4. Je mag ook een ander format gebruiken.

3.2 Lesbezoek, lesopname of miniles

De assessor geeft aan of er een lesbezoek, lesopname of miniles dient te worden voorbereid. De les is altijd gericht op het *vak en niveau van de bevoegdheid die je wilt behalen* (bv. in het geval van een eerstegraads bevoegdheid Natuurkunde, een les in bovenbouw havo/vwo natuurkunde).

Lesbezoek

Plan samen met de assessoren een lesbezoek in van een volledige les. Elementen die in deze les aan bod kunnen komen, vind je in bijlage 4.

Aandachtspunten lesbezoek

- Geef de assessoren van tevoren de noodzakelijke informatie over de context van de les.
- Na het lesbezoek vindt een mondelinge reflectie plaats en het criteriumgericht interview; ruim hier voldoende tijd voor in in overleg met de assessoren
- Geef vooraf aan de leerlingen aan dat er een lesbezoek plaatsvindt.

Lesopname

Lever een volledige lesopname aan vanaf de binnenkomst van de leerlingen tot en met de afsluiting van de les en het vertrek van de leerlingen. Elementen die in deze les aan bod kunnen komen, vind je in bijlage 4.

Optie bij tweede bevoegdheid: Als je een geschiktheidsonderzoek doet voor een tweede bevoegdheid mag je ook een selectie van lesfragmenten aanleveren. Voeg in dat geval een onderbouwing toe voor de keuze van je selectie.

Vraag bij je vakcoach, schoolopleider of collega na wat er beschikbaar is op school aan apparatuur. Veel scholen hebben opnameapparatuur in huis, zoals een IRIS Connect Kit (een combinatie van iPads en iPods waarmee je van twee kanten beeld en geluid kunt opnemen), of een camera. Sommige scholen hebben tevens hun eigen videocoach met ervaring op dit gebied. Als dit niet aanwezig is kun je de les ook opnemen met een laptop met een goede webcam en (bij voorkeur losse) microfoon (bv. via Teams), of eventueel een goede mobiele telefoon.

Je kunt het bestand opsturen via online diensten voor grote bestanden zoals bv. WeTransfer of in het geval van IrisConnect delen met het account van de assessor.

Aandachtspunten lesopname

- Zorg voor een opname waar in ieder geval jijzelf en het bord goed zichtbaar zijn. Daarnaast is het prettig als de leerlingen in beeld zijn, zodat de interactie tussen jou en de klas zichtbaar is.
- Zorg ervoor dat de opname goed verstaanbaar is en controleer dit voor het verzenden. Maak eventueel een korte testopname.
- Geef vooraf aan de leerlingen aan dat je de les wilt opnemen en met welk doeleinde.

Miniles

In uitzonderingsgevallen (als je bv. nog niet voor de klas staat en een gastles geven niet mogelijk is), kun je voor de praktijkobservatie een miniles voorbereiden. Je geeft deze les aan twee assessoren. Zij observeren tijdens deze miniles je competenties aangaande de vakdidactische en pedagogische bekwaamheid en je vermogen om de personen aan wie je de les geeft te activeren.

Bereid een interactieve miniles van 15 minuten voor, die leerlingen motiveert en activeert. De miniles bevat in ieder geval een lesopening, instructie (uitleg) en het aanbieden van een opdracht/werkvorm. Hoewel de miniles beperkt is tot 15 minuten, vragen we je om de volledige lesvoorbereiding uit te werken van begin tot eind van de les (zie bijlage 4). Voeg indien mogelijk ook vragen en/of opdrachten voor oefenen van de stof toe (een vorm van toetsing/evaluatie). De vorm en het thema van de les mogen naar eigen keuze worden ingevuld binnen het vak; let er daarbij wel op dat je deze goed afstemt op de doelgroep en het niveau dat je voor ogen hebt.

Aandachtspunten miniles

Houd bij het verzorgen van je miniles rekening met de volgende aspecten:

- Maak een haalbare en flexibele planning en houd de tijd goed in de gaten

Een bekend knelpunt van startende docenten is dat ze te veel leerstof in de beschikbare tijd willen verwerken. Het gevolg is dat hun les uitloopt of dat zij deze gaan afraffelen, waardoor de klas nog steeds niet weet waar het over ging. Het tegenovergestelde komt ook voor: de stof is zo kort en bondig besproken, dat de les al na korte tijd voorbij is. Zorg dus voor een flexibele voorbereiding, zodat je altijd iets extra's achter de hand hebt.

- Maak goed gebruik van hulpmiddelen

Of en welke hulpmiddelen je in wilt zetten kies je zelf. Er zijn een whiteboard en een scherm voor een (Powerpoint-)presentatie aanwezig in de ruimte. Vergeet niet om je laptop mee te nemen als je een presentatie wilt geven. Gebruik je het bord, maak dan voor jezelf een schets van hoe je het bord gaat indelen. Zorg dat je materialen die je in de les nodig hebt of wilt uitreiken tijdig klaar hebt, en houd bij het voorbereiden goed rekening met de hulpmiddelen die je voor de ondersteuning wilt gebruiken.

3.3 Reflectie

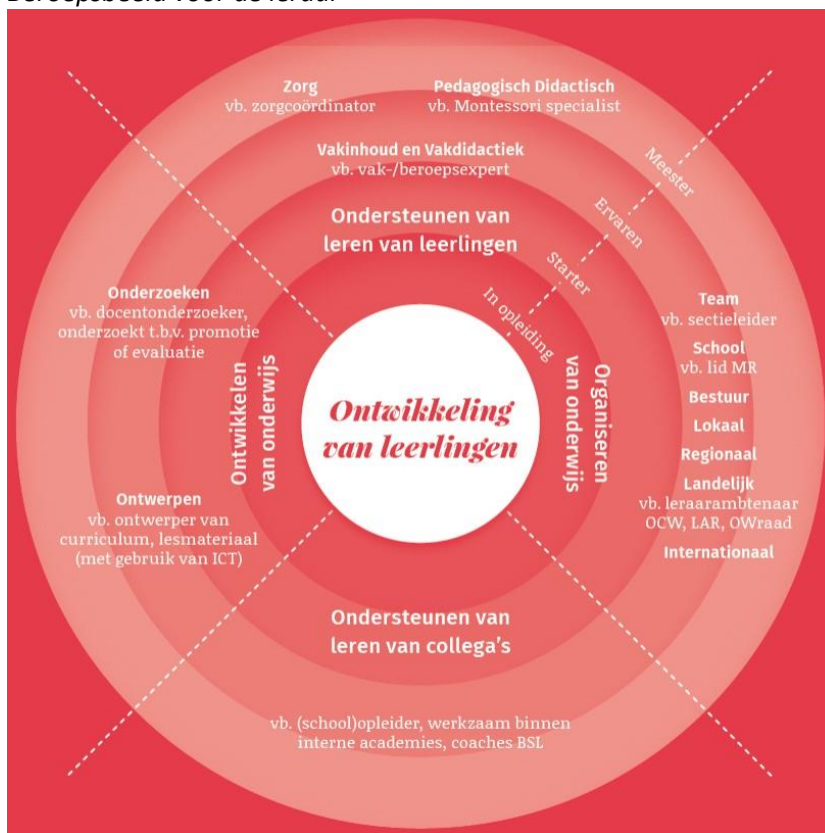
Na de les volgt er een reflectie. In het geval van een lesbezoek en een miniles is dit een mondelinge reflectie, bij de lesopname is dit een schriftelijke reflectie. Neem onderstaande punten mee:

1. Voornemens (wat wilde ik leren, bereiken, uitproberen, ...)
2. Terugblikken (wat deed, dacht, voelde ik; wat deden de leerlingen, ...)
3. Bewustwording (wat heb ik ontdekt, wat vond ik hierin belangrijk, ...)
4. Alternatieven (welke, voor- en nadelen, ...)
5. Uitproberen (hoe en wanneer)

4. Criteriumgericht interview

Het criteriumgericht interview vindt plaats aan het eind van het geschiktheidsonderzoek. In dit gesprek is naast de wettelijke bekwaamheidseisen (de vakinhoudelijke bekwaamheid, vakdidactische bekwaamheid, pedagogische bekwaamheid en de professionele beroepsopvatting en -houding) nadrukkelijk aandacht voor de andere aspecten van het docentschap dan lesgeven. Hieraan ligt het [brede beroepsbeeld voor de leraar](#) ten grondslag. Ook hierbij worden het portfolio en de praktijkobservatie als bron gebruikt; met name onderwerpen waarvoor nog weinig aandacht en onderbouwing is komen aan de orde. In het gesprek onderzoeken de assessoren de reikwijdte van je ervaringen als zij-instromer; het is niet erg als je iets nog niet beheerst (zie ook de beoordelingscriteria in de bijlagen). De assessoren vragen je tijdens dit gesprek om te reflecteren op je eigen ervaringen (zie hoofdstuk 1).

Beroepsbeeld voor de leraar

Bijlagen

Bijlage 1. Wettelijke criteria geschiktheidsonderzoek

Dit zijn de minimale wettelijke eisen waar je aan moet voldoen om geschikt verklaard te worden.

De vaststelling van de geschiktheid van de betrokkene⁴ vindt plaats door beoordeling van kennis, inzicht en vaardigheden op het terrein van:

1. het handelen in het onderwijsleerproces

- het vermogen tot het begeleiden van leerlingen in hun leerproces,
- het vermogen tot het presenteren van informatie, en
- het vermogen tot omgaan met een groep, klassenorganisatie en groepsmanagement

2. het algemeen professioneel handelen

- het vermogen tot reflectie en het nemen van initiatief,
- het vermogen tot ontwikkeling van eigen professionele deskundigheid, en
- vakdeskundigheid

c. het werken binnen een onderwijsorganisatie

- het vermogen om met anderen samen te werken in een team of sectie
- vaststelling van de kennis van het onderwijs.

⁴ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0024390/2022-08-01>

Bijlage 2. Overzicht wettelijke bekwaamheidseisen eerste graads

Dit zijn de eisen waaraan een leraar dient te voldoen aan het eind van de opleiding. In het geschiktheidsonderzoek gebruiken we deze eisen om te beoordelen in hoeverre je al aan deze eisen voldoet.

1. Vakinhoudelijk bekwaam

Vakinhoudelijk bekwaam betekent dat de leraar of docent in ieder geval:

- de inhoud van zijn onderwijs beheerst;
- boven de leerstof staat;
- de leerstof zo kan samenstellen, kiezen of bewerken dat zijn leerlingen die kunnen leren;
- vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden kan leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap;
- kan bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen;
- zijn vak kennis en -kunde actueel houdt.

De kandidaat/docent:

- a. beheerst qua kennis en vaardigheden de leerstof (bovenbouw havo/vwo) en kent de theoretische achtergronden van zijn vak
- b. kan de leerstof op een begrijpelijke en aansprekende manier samenstellen, uitleggen en demonstreren hoe ermee gewerkt moet worden
- c. kent de relatie van de leerstof voor het vak met de eindtermen en eindexamenprogramma's
- d. heeft kennis van de wetenschappelijke achtergronden van het vak en weet welke wetenschappelijke kennis en methoden van onderzoek gebruikt kunnen worden in het onderwijs
- e. overziet de opbouw van het curriculum van het vak, de plaats van het vak in het curriculum van de opleiding en de doorlopende leerlijnen
- f. weet hoe het onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op het hoger beroepsonderwijs en universitair onderwijs
- g. kent de samenhang tussen de verschillende verwante vakken, leergebieden en lesprogramma's
- h. kan vanuit inhoudelijke expertise in samenwerking met collega's en de omgeving van de school bijdragen aan de breedte, de samenhang en de actualiteit van het curriculum van zijn school
- i. heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof voor het betreffende deel van het curriculum (bovenbouw havo/vwo)
- j. weet dat leerlingen de leerstof op verschillende manieren kunnen opvatten, interpreteren en leren
- k. kan het onderwijs afstemmen op die verschillen tussen leerlingen
- l. kan de leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor werk en vervolgonderwijs

2. Vakdidactisch bekwaam

Vakdidactisch bekwaam betekent dat de docent in ieder geval:

- de vakinhoud leerbaar maakt voor de leerlingen, in afstemming met collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van de school
- de vakinhoud weet te vertalen in leerplannen of leertrajecten
- de vertaling van de vakinhoud doet met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze, waarin in ieder geval de volgende handelingselementen herkenbaar zijn. Hij of zij:
 - brengt een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van de leerlingen, de vakinhoud en de inzet van de verschillende methodieken en middelen
 - volgt bij de uitvoering van het onderwijs de ontwikkeling van de leerlingen
 - toetst en analyseert regelmatig en adequaat of en hoe de leerdoelen gerealiseerd worden
 - stelt op basis van deze analyse zo nodig het onderwijs didactisch bij
 - laat het eigen onderwijs met de tijd mee gaan

De kandidaat/docent:

- a. heeft kennis van verschillende leer- en onderwijs theorieën die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en kan die herkennen in het leren van zijn leerlingen
- b. kent verschillende methodes en criteria waarmee hij de bruikbaarheid ervan voor zijn leerlingen kan vaststellen

- c. kent verschillende manieren om binnen een methode te differentiëren en recht te doen aan verschillen tussen leerlingen
- d. kan de methode aanvullen en verrijken
- e. weet hoe een leerplan in elkaar zit en kent de criteria waaraan een goed leerplan moet voldoen
- f. heeft kennis van digitale leermaterialen en leermiddelen en kent de technische en pedagogisch-didactische mogelijkheden en beperkingen daarvan
- g. kent de verschillende didactische leer- en werkvormen en de psychologische achtergrond daarvan
- h. kent de criteria waarmee de bruikbaarheid daarvan voor zijn leerlingen kan worden vastgesteld
- i. kent verschillende doelen van evalueren en toetsen
- j. kent verschillende bij deze doelen passende vormen van observeren, toetsen en examineren
- k. kan toetsen kan ontwikkelen, toetsresultaten beoordelen, analyseren en interpreteren en de kwaliteit van toetsen en examens beoordelen
- l. kan bruikbare en betrouwbare voortgangsinformatie verzamelen en analyseren en op grond daarvan zijn onderwijs waar nodig bijstellen
- m. heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in de vakdidactiek ten behoeve van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is
- n. kan onderwijs voorbereiden, wat betekent dat hij:
 - 1. doelen kan stellen, leerstof kan selecteren en ordenen
 - 2. samenhangende lessen kan uitwerken met passende werkvormen, materialen en media, afgestemd op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen
 - 3. passende en betrouwbare toetsen kan kiezen, maken of samenstellen
- o. kan onderwijs uitvoeren en het leren organiseren, wat betekent dat hij:
 - 1. een adequaat klassenmanagement kan realiseren (en begeleiding kan geven aan groepen leerlingen buiten de context van de klas of les)
 - 1. aan leerlingen de verwachtingen en leerdoelen duidelijk kan maken en leerlingen kan motiveren om deze te halen
 - 2. de leerstof aan zijn leerlingen begrijpelijk en aansprekend kan uitleggen, voordoen hoe ermee gewerkt moet worden en daarbij inspelen op de taalbeheersing en taalontwikkeling van zijn leerlingen
 - 3. doelmatig gebruik kan maken van beschikbare digitale leermaterialen en leermiddelen
 - 4. de leerlingen met gerichte activiteiten de leerstof kan laten verwerken, daarbij variatie aanbrenge en bij instructie en verwerking differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen
 - 5. de leerling kan begeleiden bij die verwerking, stimulerende vragen stellen en opbouwende gerichte feedback geven op taak en aanpak
 - 6. samenwerking, zelfwerkzaamheid en zelfstandigheid stimuleren
- p. kan onderwijs evalueren en ontwikkelen, wat betekent dat hij:
 - 2. de voortgang kan volgen, de resultaten kan toetsen, analyseren en beoordelen
 - 3. feedback kan vragen van leerlingen en deze feedback tezamen met zijn eigen analyse van de voortgang kan gebruiken voor een gericht vervolg van het onderwijsleerproces
 - 4. leerproblemen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen
 - 5. advies kan vragen aan collega's of andere deskundigen
 - 6. weet wanneer en hoe hij advies kan geven
 - 7. hierbij gebruik kan maken van methodieken voor professionele consultatie en leren, zoals supervisie en intervisie
 - 8. zijn didactische aanpak en handelen kan evalueren, analyseren, bijstellen en ontwikkelen
 - 9. kan bijdragen aan pedagogisch-didactische evaluaties in zijn school en deze in afstemming met zijn collega's kan gebruiken bij de onderwijsontwikkeling in zijn school
 - 10. de inhoud en de didactische aanpak van zijn onderwijs kan uitleggen en verantwoorden
 - 11. in staat is tot kritische reflectie op zijn eigen pedagogisch-didactisch handelen

3. Pedagogisch bekwaam

Pedagogisch bekwaam betekent dat de docent in ieder geval:

- met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor de leerlingen kan realiseren
- de ontwikkeling van de leerlingen volgt in hun leren en gedrag en daarop het handelen afstemt;
- bijdraagt aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van de leerlingen
- het pedagogisch handelen kan afstemmen met collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn

- bijdraagt aan de burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene
- de eigen aanpak in het onderwijs in pedagogische zin blijft aanpassen aan de tijd

De kandidaat/docent:

- heeft kennis van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorie die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en kan die kennis betrekken op zijn pedagogisch handelen
- heeft kennis van agogische en pedagogische theorieën en methodieken, die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en kan die betrekken op zijn pedagogisch handelen
- heeft kennis van veelvoorkomende ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen
- weet hoe hij zicht kan krijgen op de leefwereld van zijn leerlingen en hun sociaal-culturele achtergrond en weet hoe hij daarmee rekening kan houden in zijn onderwijs
- heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in de pedagogiek van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is
- kan groepsprocessen sturen en begeleiden
- kan vertrouwen wekken bij zijn leerlingen en een veilig pedagogisch klimaat scheppen
- kan ruimte kan scheppen voor leren, inclusief het maken van vergissingen en fouten
- kan verwachtingen duidelijk kan maken en eisen stellen aan leerlingen
- kan het zelfvertrouwen van leerlingen stimuleren, hen aanmoedigen en motiveren
- heeft oog voor de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen en doet daar recht aan
- kan ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen zoeken of doorverwijzen
- kan zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen uitleggen en verantwoorden
- kan zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met ouders en anderen die vanuit hun professionele verantwoordelijkheid bij de leerling betrokken zijn
- is in staat tot kritische reflectie op zichzelf in de pedagogische relatie
- kan zijn eigen grenzen bewaken

4. Professionele beroepsopvatting en – houding

Met de kennis en kunde ten aanzien van de bekwaamheden toont de leraar of docent aan dat hij zijn werk als leraar en als deelnemer aan de professionele onderwijsgemeenschap die hij samen met zijn collega's vormt, kan verrichten op een professioneel doelmatige en verantwoorde wijze.

De kandidaat/docent:

- is collegiaal, neemt deel aan collegiale overleggen en voert overeengekomen aanpakken loyaal uit
- vraagt en biedt hulp en is assertief
- heeft overzicht over en prioriteert in de uit te voeren werkzaamheden op het niveau van dagelijks werk, door het jaar heen en in de context van de schoolorganisatie
- werkt samen met collega's in, en waar relevant ook buiten, de eigen instelling, en stemt zijn professionele handelen waar nodig met hen af
- zet communicatieve vaardigheden in gericht op positieve ontwikkeling, zoals stimuleren tot leren en leren ontdekken van eigen kwaliteiten, en op coachen bij dilemma's en ontdekken van valkuilen
- kan praktijkgericht onderzoek ontwerpen en uitvoeren ten behoeve van onderwijsontwikkelingen
- verantwoordt zijn professionele handelen
- kan zelfstandig vormgeven aan zijn professionele ontwikkeling

Bijlage 3. Overzicht wettelijke bekwaamheidseisen tweedegraads

Dit zijn de eisen waaraan een leraar dient te voldoen aan het eind van de opleiding. In het geschiktheidsonderzoek gebruiken we deze eisen om te beoordelen in hoeverre je al aan deze eisen voldoet.

1. Vakinhoudelijk bekwaam

Vakinhoudelijk bekwaam betekent dat de leraar of docent in ieder geval:

- de inhoud van zijn onderwijs beheerst
- boven de leerstof staat
- de leerstof zo kan samenstellen, kiezen of bewerken dat zijn leerlingen die kunnen leren
- vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden kan leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap
- kan bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen
- zijn vak kennis en -kunde actueel houdt

De kandidaat/docent:

- a. beheerst de leerstof qua kennis en vaardigheden waarvoor hij verantwoordelijk is en kent de theoretische en praktische achtergronden van zijn vak
- b. kan de leerstof op een begrijpelijke en aansprekende manier samenstellen, uitleggen en demonstreren hoe ermee gewerkt moet worden
(voor een docent in het beroepsgerichte onderwijs houdt dit tevens in dat hij de leerstof ook richt op de beroepspraktijk en de verbinding van de theorie aan de (beroeps-)praktijk)
- c. kent de relatie van de leerstof voor zijn vak met de kerndoelen, eindtermen en eindexamenprogramma's
(voor een docent in het beroepsgerichte onderwijs houdt dit tevens in dat hij actuele kennis heeft van beroepen in de branche of branches waarvoor hij opleidt en verband kan leggen tussen de leerstof en de kwalificatiedossiers van die branche of branches)
- d. overziet de opbouw van het curriculum van zijn vak, de plaats van zijn vak in het curriculum van de opleiding en de doorlopende leerlijnen
- e. weet hoe zijn onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op vervolgonderwijs of de beroepspraktijk
- f. kent de samenhang tussen de verschillende verwante vakken, leergebieden en lesprogramma's
- g. kan vanuit zijn inhoudelijke expertise in samenwerking met zijn collega's en de omgeving van de school bijdragen aan de breedte, de samenhang en de actualiteit van het curriculum van zijn school
(voor een docent in het beroepsgerichte onderwijs houdt dit tevens in dat hij in staat is tot het onderhouden en benutten van contacten met het beroepenveld waarvoor hij opleidt)
- h. heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof voor dat deel van het curriculum waarin hij werkt, namelijk één of meer van de verschillende leerwegen van het vmbo, het praktijkonderwijs of de onderbouw van havo of vwo
(voor een docent in het beroepsgerichte onderwijs houdt dit tevens in dat hij zich theoretisch en praktisch verdiept heeft in de leerstof van de verschillende typen en niveaus van de educatie en het beroeps onderwijs)
- i. weet dat zijn leerlingen de leerstof op verschillende manieren kunnen opvatten, interpreteren en leren
- j. kan zijn onderwijs afstemmen op die verschillen tussen leerlingen
- k. kan zijn leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor beroepspraktijk en vervolgonderwijs
- l. kan daarbij vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap en zo bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen

2. Vakdidactisch bekwaam

Vakdidactisch bekwaam betekent dat de leraar of docent in ieder geval:

- de vakinhoud leerbaar maakt voor zijn leerlingen, in afstemming met zijn collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van zijn school
- de vakinhoud weet te vertalen in leerplannen of leertrajecten
- de vertaling van de vakinhoud doet met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze, waarin in ieder geval de volgende handelingselementen herkenbaar zijn. Hij of zij:
 - brengt een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van de leerlingen, de vakinhoud en de inzet van de verschillende methodieken en middelen
 - volgt bij de uitvoering van het onderwijs de ontwikkeling van de leerlingen
 - toetst en analyseert regelmatig en adequaat of en hoe de leerdoelen gerealiseerd worden
 - stelt op basis van deze analyse zo nodig het onderwijs didactisch bij

- laat het eigen onderwijs met de tijd mee gaan

De kandidaat/docent:

a. heeft kennis van verschillende leer- en onderwijstheorieën die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en hij die kan herkennen in het leren van zijn leerlingen

(voor docenten in het beroepsgerichte onderwijs houdt dit onder andere in dat hij zich verdiept in de theoretische en praktische aspecten van leren op de werkplek)

- b. kent verschillende methodes en criteria waarmee hij de bruikbaarheid ervan voor zijn leerlingen kan vaststellen
- c. kent verschillende manieren om binnen een methode te differentiëren en recht te doen aan verschillen tussen leerlingen
- d. kan de methode aanvullen en verrijken
- e. weet hoe een leerplan in elkaar zit en kent de criteria waaraan een goed leerplan moet voldoen
- f. heeft kennis van digitale leermaterialen en leermiddelen en kent de technische en pedagogisch-didactische mogelijkheden en beperkingen daarvan
- g. de verschillende didactische leer- en werkvormen en de psychologische achtergrond daarvan kent
- h. kent de criteria waarmee de bruikbaarheid daarvan voor zijn leerlingen kan worden vastgesteld
- i. kent verschillende doelen van evalueren en toetsen
- j. kent verschillende, bij de doelen als bedoeld in onderdeel i, passende vormen van observeren, toetsen en examineren
- k. kan toetsen ontwikkelen, toetsresultaten beoordelen, analyseren en interpreteren en kan de kwaliteit van toetsen en examens beoordelen
- l. kan bruikbare en betrouwbare voortgangsinformatie verzamelen en analyseren en op grond daarvan zijn onderwijs waar nodig kan bijstellen
- m. heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in de vakdidactiek ten behoeve van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is

(voor een docent in het beroepsgerichte onderwijs houdt dit in dat hij zich verdiept heeft in didactiek ten behoeve van beroepsgericht onderwijs, de vormgeving en begeleiding van het leren op de werkplek en op de samenwerking met het beroepenveld en met praktijkbegeleiders bij het begeleiden van dit leren)

n. kan onderwijs voorbereiden, wat betekent dat hij:

1. doelen kan stellen, leerstof kan selecteren en ordenen
2. samenhangende lessen kan uitwerken met passende werkvormen, materialen en media, afgestemd op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen

(voor een docent in het beroepsgerichte onderwijs houdt dit in dat hij onderwijs kan vormgeven gericht op de beroepspraktijk)

3. passende en betrouwbare toetsen kan kiezen, maken of samenstellen

o. kan onderwijs uitvoeren en het leren organiseren, wat betekent dat hij:

1. een adequaat klassenmanagement kan realiseren (en leiding en begeleiding kan geven aan groepen leerlingen buiten de context van klas of les)
2. aan leerlingen de verwachtingen en leerdoelen duidelijk kan maken en leerlingen kan motiveren om deze te halen
3. de leerstof aan zijn leerlingen begrijpelijk en aansprekend kan uitleggen, voordoen hoe ermee gewerkt moet worden en daarbij inspelen op de taalbeheersing en taalontwikkeling van zijn leerlingen
4. doelmatig gebruik kan maken van beschikbare digitale leermaterialen en leermiddelen
5. de leerlingen met gerichte activiteiten de leerstof kan laten verwerken, daarbij variatie aanbrenge en bij instructie en verwerking differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen (en de leerlingen een gerichte inzet van loopbaanoriëntatie en begeleiding kan bieden)
6. de leerling kan begeleiden bij die verwerking, stimulerende vragen stellen en opbouwende gerichte feedback geven op taak en aanpak
7. samenwerking, zelfwerkzaamheid en zelfstandigheid stimuleren

p. kan onderwijs evalueren en ontwikkelen, wat betekent dat hij:

1. de voortgang kan volgen, de resultaten kan toetsen, analyseren en beoordelen
2. feedback kan vragen van leerlingen en deze feedback tezamen met zijn eigen analyse van de voortgang kan gebruiken voor een gericht vervolg van het onderwijsleerproces
3. leerproblemen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen
4. advies kan vragen aan collega's of andere deskundigen
5. weet wanneer en hoe hij advies kan geven
6. hierbij gebruik kan maken van methodieken voor professionele consultatie en leren, zoals supervisie en intervisie
7. zijn didactische aanpak en handelen kan evalueren, analyseren, bijstellen en ontwikkelen
8. kan bijdragen aan pedagogisch-didactische evaluaties in zijn school en deze in afstemming met zijn collega's kan gebruiken bij de onderwijsontwikkeling in zijn school
9. de inhoud en de didactische aanpak van zijn onderwijs kan uitleggen en verantwoorden

10. in staat is tot kritische reflectie op zijn eigen pedagogisch-didactisch handelen

3. Pedagogisch bekwaam

Pedagogische bekwaam betekent dat de leraar of docent in ieder geval:

- met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen kan realiseren
- de ontwikkeling van zijn leerlingen volgt in hun leren en gedrag en daarop zijn handelen afstemt
- bijdraagt aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen
- zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn
- bijdraagt aan de burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene

(voor een docent in het beroepsonderwijs houdt dit tevens in dat het gaat om de begeleiding van de leerling bij zijn oriëntatie op beroepen en het ontwikkelen van beroepsidentiteit)

- zijn aanpak in het onderwijs in pedagogische zin blijft aanpassen aan de tijd

De kandidaat/docent:

a. heeft kennis van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorie die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en kan die kennis betrekken op zijn pedagogisch handelen

(voor een docent in het beroepsgerichte onderwijs houdt dit tevens in dat hij zich verdiept in de theoretische en praktische aspecten van het leren functioneren in een beroep en de ontwikkeling van beroepsidentiteit)

b. heeft kennis van agogische en pedagogische theorieën en methodieken, die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en kan die betrekken op zijn pedagogisch handelen

c. heeft kennis van veelvoorkomende ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen

d. weet hoe hij zicht kan krijgen op de leefwereld van zijn leerlingen en hun sociaal-culturele achtergrond en weet hoe hij daarmee rekening kan houden in zijn onderwijs

e. heeft zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in de pedagogiek van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is

f. kan groepsprocessen sturen en begeleiden

g. kan vertrouwen wekken bij zijn leerlingen en een veilig pedagogisch klimaat scheppen

h. kan ruimte scheppen voor leren, inclusief het maken van vergissingen en fouten

i. kan verwachtingen duidelijk maken en eisen stellen aan leerlingen

j. kan het zelfvertrouwen van leerlingen stimuleren, hen kan aanmoedigen en motiveren

k. heeft oog voor de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen en doet daar recht aan

(voor een docent in het beroepsgerichte onderwijs houdt dit tevens in de begeleiding van de leerling bij het ontwikkelen van beroepsidentiteit)

l. kan ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen zoeken of doorverwijzen

m. kan zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen uitleggen en verantwoorden

n. kan zijn pedagogisch handelen afstemmen met ouders en anderen die vanuit hun professionele verantwoordelijkheid bij de leerling betrokken zijn (zoals begeleiders van het leren op de werkplek)

o. is in staat tot kritische reflectie op zichzelf in de pedagogische relatie

p. kan zijn eigen grenzen bewaken

4. Professionele beroepsopvatting en – houding

Met de kennis en kunde ten aanzien van de bekwaamheden toont de leraar of docent aan dat hij zijn werk als leraar en als deelnemer aan de professionele onderwijsgemeenschap die hij samen met zijn collega's vormt, kan verrichten op een professioneel doelmatige en verantwoorde wijze.

De kandidaat/docent:

i. is collegiaal, neemt deel aan collegiale overleggen en voert overeengekomen aanpakken loyaal uit

j. vraagt en biedt hulp en is assertief

k. heeft overzicht over en prioriteert in de uit te voeren werkzaamheden op het niveau van dagelijks werk, door het jaar heen en in de context van de schoolorganisatie

l. werkt samen met collega's in, en waar relevant ook buiten, de eigen instelling, en stemt zijn professionele handelen waar nodig met hen af

m. zet communicatieve vaardigheden in gericht op positieve ontwikkeling, zoals stimuleren tot leren en leren ontdekken van eigen kwaliteiten, en op coachen bij dilemma's en ontdekken van valkuilen

- n. kan praktijkgericht onderzoek ontwerpen en uitvoeren ten behoeve van onderwijsontwikkelingen
- o. verantwoordt zijn professionele handelen
- p.** kan zelfstandig vormgeven aan zijn professionele ontwikkeling

Bijlage 4. Lesvoorbereidingsformulier en reflectie

Docent:

Datum:

School:

**Tijd:
Leerboek /
project:**

**Klas:
Paragrafen /
deelopdracht:**

Beginsituatie:

Onderwerp:

Doelstelling:

Hulpmiddelen:

Mogelijke opbouw van je les, pas het aan naar je eigen situatie

Onderwijsfuncties	Docent	Leerlingen	Tijd
Leerdoelen en motivatie			
Peilen beginsituatie/ activeren voorkennis			
Presenteren kennis			
Presenteren werkwijzen			
Oefenen en feedback krijgen			
Nabespreken/ samenvatten			
Evalueren of beoordelen			
.....			

Geef aan wat je gaat behandelen.

Geef aan wat en hoe je gaat evalueren.

Maak indien nodig een bordindeling.

Maak eventuele opgaven die aan bod komen eerst zelf.

Schrijf een reflectie waarin je onderstaande punten meeneemt.

6. Voornemens (wat wilde ik leren, bereiken, uitproberen, ...)
7. Terugblikken (wat deed, dacht, voelde ik; wat deden de leerlingen, ...)
8. Bewustwording (wat heb ik ontdekt, wat vond ik hierin belangrijk, ...)
9. Alternatieven (welke, voor- en nadelen, ...)
10. Uitproberen (hoe en wanneer)